

MEMO AAN DE RAADSLEDEN

NR.: 29

Paden halfverharding begraafplaatsen

Geachte leden van de raad,

Aanleiding

De Stichting Platform Gehandicaptenbeleid gemeente Winsum heeft, per brief d.d. 3 oktober 2017, aandacht gevraagd voor de begaanbaarheid van paden op begraafplaatsen. Eerder (mei 2017) is over dit onderwerp, op ambtelijk niveau, met ze gesproken. Daarnaast hebben we af en toe meldingen ontvangen over dit onderwerp.

De kern, van zowel de brief als het gesprek, is dat paden op begraafplaatsen niet altijd goed begaanbaar zijn voor mindervaliden. Het beperkt ze in hun mogelijkheden, vooral zelfstandig, een begraafplaats te bezoeken.

Problematiek

Traditioneel zijn paden op begraafplaatsen, maar deels ook het grafoppervlak, nogal eens voorzien van zogenaamde niet gebonden halfverharding. In de gemeente Winsum is dit niet anders. Het grootste deel bestaat uit een bedekking met schelpen, maar ook mijnsteen, een grove soort steenslag, komt voor.

Op de nieuwste uitbreidingen in Winsum, Baflo en Sauwerd, zijn paden aangelegd met een gemalen betonproduct genaamd Gralux. De laatste wordt een gebonden halfverharding genoemd.

In tegenstelling tot gesloten verharding als asfalt en beton, is halfverharding, en vooral de ongebonden soorten, sowieso aanzienlijk minder stabiel, het is immers in de basis een los product.

Door verschillende oorzaken ontstaat er, al dan niet tijdelijk, een verminderde begaanbaarheid. Voor de meeste mensen leidt dit niet tot onoverkomelijke problemen. Logischerwijs ondervinden met name mindervalide bezoekers de meeste hinder.

Schelpenpaden worden periodiek aangevuld met een nieuw laagje. Dit is nodig doordat ze enerzijds verpulveren, anderzijds doordat ze langzaam in de bodem verdwijnen. De begaanbaarheid is na het aanvullen enige tijd slechter. Hierover ontvangen we op dat moment ook meestal wel een aantal meldingen. Dit is een tijdelijk probleem waarvan gezegd wordt dat het inherent is aan dit type verharding.

Het probleem is toegenomen als gevolg van gewijzigde wetgeving ten aanzien van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen. De voorheen ingezette middelen zijn niet langer toegestaan en de meeste alternatieven zijn relatief duur. Tegelijk leiden deze methodes niet altijd tot het gewenste resultaat. De beste beeldkwaliteit bereiken we met een soort wiedege die de schelpen oppervlakkig loswoelt.

Dit laagje wordt weliswaar weer aangedrukt maar dit voorkomt niet helemaal dat het, tijdelijk, enigszins rul wordt. Deze actie vindt meerdere keren per jaar plaats waardoor ook het aantal momenten met hinder toeneemt.

Wat betreft de graluxpaden is helaas gebleken dat deze zeer gevoelig zijn voor opdooi. Het effect is dat het oppervlak dan papperig wordt waardoor het slecht begaanbaar is en leidt tot smerig schoeisel. Ook hierover ontvangen we meldingen.

Er is geprobeerd de nadelen op te lossen door op de gralux een laagje schelpen aan te brengen. De nadelen van gralux zijn daardoor weliswaar grotendeels opgelost, maar de nadelen van schelpen zullen daar in toenemende mate ook zichtbaar worden.

Samenvattend kunnen we zeggen dat we de overlast steeds als een onvermijdelijk probleem hebben bestempeld. Omdat de overlast bovendien een relatief kleine groep treft, is dit tot dusver acceptabel gevonden.

Oplossingen

De meest optimale begaanbaarheid ontstaat door een gesloten verharding. Dit heeft als bijkomend effect dat de kosten voor onkruidbestrijding afnemen en de beeldkwaliteit sterk verbetert. Tegelijk betekent dit iets voor de uitstraling en het oorspronkelijke ontwerp van een begraafplaats. Met andere woorden, wat is het esthetisch effect van de maatregelen.

Een tussenvorm welke wat betreft beeld minder afwijkt is een gebonden halfverharding. Deze lijkt uiterlijk op de al aanwezige graluxpaden, maar kent verbeterde eigenschappen. Recent is dit als proef aangebracht op de recreatieve voorziening bij Wierumerschouw (brug Reitdiep).

Eveneens als proef zijn we bezig, op begraafplaatsen in Baflo en Winsum, om een aantal paden om te vormen tot gazon. Ook hiermee is er invloed op het bestaande beeld van de begraafplaats.

De motivatie is vooral gelegen in de zoektocht naar alternatieven voor onkruidbeheersing. Tegelijk verwachten we dat de begaanbaarheid zal verbeteren ten opzichte van schelpenpaden.

Kosten

De meest optimale oplossing vraagt tegelijk ook de grootste investering, waarbij de onderhoudskosten veelal pas op lange(re) termijn terugverdiend worden.

Investeringskosten omvormen €/m ²								
huidige verharding	huidig opp. m ²	asfalt € 32	beton € 42	beton-platen € 30	gebon-den halfverh. € 20	honing-raat be-ton/gras € 27	honing-raat kunststof / gras € 23	gazon € 5
schelpen gesloten begr.plaatsen	688	€ 22.016	€ 28.896	20.640	€ 13.760	18.576	€ 15.824	€ 3.440
schelpen begr.plaatsen in gebruik	10.789	€ 345.248	€ 453.138	323.670	€ 215.780	€ 291.303	€ 248.147	€ 53.945
gralux begraaf-plaatsen in gebruik	2.894	€ 92.608	€ 121.548	86.820	€ 57.880	78.138	€ 66.562	€ 14.470
	14.371	€ 459.872	€ 603.582	431.130	€ 287.420	€ 388.044	€ 330.556	€ 71.855
onderhoudskosten vs investering €/m ²								
onderhoudskosten	€ 1,08	€ 2,54	€ 0,04	€ 1,04	€ 0,61	€ 1,56	€ 1,56	€ 1,06
terugverdientijd in jaren t.o.v. huidige kostenniveau	0	n.v.t.	40	750	9	n.v.t.	n.v.t.	250

Overwegingen

Er is bij bovenstaande berekeningen geen rekening gehouden met de mate waarin, of waar, de begaanbaarheid de meeste problemen geeft. Wel is onderscheid gemaakt in gesloten (Bellingeweer, Ranum, Maarhuizen, Wetsinge) , of in gebruik zijnde begraafplaatsen.

Het onderscheid lijkt logisch omdat daarmee graven van recentere datum als een aparte groep is genomen. Anderzijds kan iemand uiteraard net zo goed betrokkenheid voelen bij een gesloten begraafplaats.

Een ander aspect om in overweging te nemen, is dat een groot aantal graven helemaal niet aan een pad is gesitueerd, maar in een gazon is gelegen. Daar zijn überhaupt geen paden aanwezig. Over de bereikbaarheid van die graven ontvangen we, voor zover bekend, geen meldingen.

Herindeling

Het onderwerp halfverharding is een , met name door de gewijzigde wetgeving omtrent chemische onkruidbestrijdingsmiddelen, veelbesproken item. In dat kader is er ook met de partners van de toekomstige gemeente Het Hogeland over gesproken. Dit heeft niet geleid tot een gezamenlijk beleid. Tegelijk is het niet gewenst c.q. haalbaar om, kort voor de aanstaande herindeling, nog zelfstandig nieuw beleid op te stellen en ten uitvoer te brengen.

Winsum, 30 oktober 2017.

Met vriendelijke groet,
Wethouder H. Blok